

Het begin van de keten: de aarde

Ale Havenga aan het woord: “Om ons heen zien we dat de landbouw wordt gedomineerd door de volume boeren, ik noem ze ‘vierkante boeren’. Deze gaan met hun traditionele bedrijven voor 4 kanten nl. kostenminimalisatie, schaalvergroting, produceren tegen de prijs die hun afzetorganisatie bepaalt (geen invloed kunnen uitoefenen op de prijs van hun producten) en om nog enigszins te sturen op hun financiële opbrengst moeten ze een zo hoog mogelijke kilo-opbrengst realiseren. Het liefst hoger dan hun buurman om zo een voorsprong te houden. (volume-productie dus).

Daarnaast zie je de ‘ronde boeren’, die open staan voor verbreding, kwaliteitsvoedsel productie en multifunctionele ontwikkeling. Natuurlijk speelt ook de kostprijs (en dus procesinnovatie) hier een rol, maar deze boeren richten zich vooral op vernieuwing en de kwaliteit van de door hun geteelde producten- en marketinginnovatie. Deze groep boeren zijn o.a. de boeren die de bio-streek-producten produceren. Deze zijn bewust voedselproducent, hebben nauw contact met de afnemer, en zijn geen volumeproducent.”

Biologisch

“Ik verbouwde ruim 20 jaar alleen maar gangbare akkerbouwgewassen. Maar de wijze waarop de gewassen met hulpstoffen als kunstmest, gewasbeschermings- en bestrijdingsmiddelen 'grootgebracht' worden, gebaseerd op volumeproductie, is mij meer en meer gaan tegenstaan.”

Eigenlijk is dit te vergelijken met een infuus systeem, gecorrigeerd met een chemokuur. Daarom zijn we in 2002 overgestapt naar een biologische tak.

Dat betekent dat je niet met volumelandbouw bezig bent maar met de productie voor de humane consumptietak. Het voedsel moet gezond en lekker zijn. Dat betekent gewassen telen zonder chemische hulpmiddelen maar met mest van organische, levende oorsprong, zeewier, steenmeel, maar ook - eigen grasklaver en luzerne die we o.a. als meststof gebruiken - waardoor er een kringloop ontstaat. Ook gaat er grasklaver, stro naar een biologische veehouder in de buurt waarvoor wij zijn bio potstalmest terugkrijgen.

Aalbessen

Belangrijke stap in de productie van streekproducten was de aanplant in 2005 van 4.000 witte aalbesstruiken. Ik kon niet begrijpen dat dit typische Groninger kleinfruit, dat vroeger bij elke boerderij in de groentetuin stond, in de vergetelheid was geraakt. Mede vanwege het wegvallen van de belangrijkste afnemer ontstond 5 jaar na de aanplant van de bessen het idee om zelf producten te laten maken van de witte aalbes. De Blanka wijn is een echte hit. Een heerlijke iets licht zoete smaak met een frisse afdronk.

Spelt

In de biologische landbouw is spelt de laatste jaren bezig aan een revival. Spelt is een sterk graan. Niettemin werd het na de middeleeuwen verdrongen door tarwe vanwege de hogere opbrengst. Tarwe hoeft in tegenstelling tot spelt, namelijk niet gepeld te worden. De korrels zijn lang en smal en ingepakt in een stevige omhulling (het kaf). Na het dorsen dient de spelt gepeld te worden, oftewel: het kaf moet van het koren worden gescheiden. Wij telen uitsluitend het speltras Oberkulmer Rotkorn. Dit is een (oer)ras dat nooit is doorveredeld met tarweachtigen voor een hogere opbrengst. Vele andere speltrassen zijn dat wel.

Het meel en bloem gaat naar biobakker Van Esch in Tolbert die er EKO/bio zuurdesembrood van bakt. Onze spelt wordt op maalstenen fijngewreven en niet zoals in fabrieken die grote hamermolens gebruiken om de granen kapot te slaan. Ons meel is daardoor grover van structuur doordat er veel meer kiemen in het graan achterblijven.

Ook is het toevoegen van kleurstoffen niet toegestaan. Fabrieken gebruiken daarnaast ook chemische stoffen zoals broodverbeteraars. Deze zijn in de biosector taboe. Het biologisch brood is daardoor voller van smaak en ook vaster van structuur. Spelt is rijk aan aminozuren, die in het lichaam de productie van vrolijk makende hormonen opwekken.

De gluten die het spelt bevat zijn van een andere samenstelling dan die in tarwe. (gluten zijn stoffen die door kneden dunne elastische lagen vormen waar lucht (koolzuur) in blijft zitten.) Zonder gluten kan geen luchtig brood worden gemaakt

Sinds kort laten we twee vormen droge speltpasta produceren, Tagliatelle en Tubettini speltpasta.

Natuurbeleid

Kaantjes en raandjes

Als (oud-)voorzitter van de agrarische natuurvereniging Wierde en Dijk heb ik mij de afgelopen jaren onder meer sterk gemaakt voor riet in de sloten en was initiatiefnemer voor het project Kaantjes en Raandjes. Het onderzoeksproject Kaantjes en Raandjes heeft aangetoond dat, met een beetje beleid, riet geen belemmering hoeft te zijn voor de watervoerende functie van de sloot. Sterker nog, riet heeft een waterzuiverende functie. Veel boeren en ook het Waterschap Noorderzijlvest staan inmiddels positief tegenover rietsloten. Door de sloten niet jaarlijks te schonen, is het overjarig riet een eldorado voor tal van rietvogels.

Er zijn er vier: de kleine rietzanger, de rietgors, de kleine karekiet en de blauwborst. De blauwborst is een machtige zangvogel en komt minder voor dan de kleine karekiet die zelfs soms om de vijftig meter in het riet huist. Deze laatste herken je doordat ze vasthoudend hun eigen naam krassen. 's Ochtends en 's avonds kun je bij de rietsloot een metalig 'ting' horen en met een beetje geluk fladdert en deint er een vogeltje met kobaltblauwe boezem mee naar boven, het blauwborstje. De zang vanaf de top van een rietpluim is als van de nachtegaal.

Dat je dankzij wat oud riet in je sloot die prachtige rietzangers aan je kleinkinderen kunt laten zien (en horen), dat is toch onbetaalbaar.

Faunaranden

En dan zijn er nog de mannetjesveldleeuweriken die bij ons in de lente hoog in de lucht hangen te zingen om de vrouwtjes te imponeren, de graspiepers en gele kwikstaarten, kieviten en scholeksters en ook de kwartels. Deze laatste hebben we sinds we aan randenbeheer doen. Dat zijn faunaranden met ingezaaide bloemkruiden waarvoor we subsidie van het rijk krijgen. Je ziet torenvalken en bruine en grauwe kieken erboven jagen.

Onze faunaranden zijn ingezaaide akkerranden langs de buitenkant van de akker die over de hele lengte in het voorjaar voor een derde tot de helft worden gemaaid. In dat korte gras broeden leeuweriken en kunnen roofvogels muizen beter zien en pakken.

Anti luizenranden

Daarnaast hebben we aan een driejarig onderzoek mee gedaan naar het effect van bloemen en kruiden in een akkerrand op de natuurlijke bestrijding van luizen in het gewas. Hierbij hebben we geconstateerd dat de loopkevers, lieveheersbeestjes, spinnen en de larven van de sluipwespen en gaasvliegjes tot wel 100 m diep in het naastgelegen perceel de luizen eten. Deze verminderen daardoor aanmerkelijk in aantal, waardoor de schadedrempel niet wordt overschreden. Bovendien zijn deze insecten op hun beurt weer een belangrijke voedselbron voor talrijke akkervogels als de veldleeuwerik, gele kwikstaart en patrijs.

Door deze manier van verbouwen hebben we geen bestrijdingsmiddelen nodig.